

визначенню змісту заходів щодо їх усунення (експертна профілактика);

8. Експертна ініціатива шляхом надання пропозицій щодо тематики науково-дослідної роботи експертних установ у напрямі вирішення проблемних питань судово-експертної діяльності, у тому числі вдосконалення методик проведення експертиз, вирішення організаційних і нормативно-правових проблем у забезпеченні професійної діяльності.

Урахування зазначених напрямів сприятиме комплексному дослідженню проблеми реалізації права на експертну ініціативу у кримінальному процесі України.

Таким чином, зміст експертної ініціативи виражається не лише у передбаченому кримінальним процесуальним кодексом праві окремого експерта викладати у висновку експертизи виявлені в ході її проведення відомості, які мають значення для кримінального провадження і з приводу яких йому не були поставлені запитання, але і в ряді інших починань суб'єкта судово-експертної діяльності, які здійснюються у зв'язку із реалізацією відповідних функцій у кримінальному провадженні.

Одержано 14.04.2017

★

УДК 343.98

Сергієнко Дмитро Миколайович

Аспірант Харківського
національного університету
внутрішніх справ

Способи вчинення злочину передбаченого ст. 254 КК України, як елемент криміналістичної характеристики

Першим елементом методики розслідування будь-якого виду злочинів є їх криміналістична

характеристика, яка містить відомості про механізм вчинення злочинів певного виду.

На сьогодні вчені розглядають криміналістичну характеристику у двох значеннях: як теоретична основа формування методик розслідування окремих видів (груп) злочинів і як робочий інструментарій слідчого, котрий він використовує при розслідуванні конкретного злочинного вияву. У зв'язку з цим вона стала невід'ємним і традиційно початковим елементом у структурі криміналістичних методик розслідування злочинів.

Загальновизнаною в криміналістиці є така структура криміналістичної характеристики:

- предмет злочинного посягання;
- спосіб учинення злочину (підготовки, скоєння та приховування);
- типові сліди злочину (або слідова картина);
- характеристики особи потерпілого (жертви);
- характеристики особи злочинця;
- обставини вчинення злочину (знаряддя, місце, час та обстановка вчинення злочину тощо).

При розробці методичних питань розслідування безгосподарського використання земель винятково важливе значення має характеристика способів вчинення таких злочинів. Як відзначає М.В. Даньшин вивчення способу має важливе значення для з'ясування підстав кримінальної відповідальності, правильної кваліфікації злочинів, ро-

змежування суміжних злочинів, відмежування злочинних діянь від незлочинних, криміналізації (декриміналізації) суспільно небезпечних діянь, удосконалення законодавчої техніки, встановлення стадій вчинення злочину і співучасті в ньому, індивідуалізації покарання.

На думку В.Ю. Шепітько спосіб вчинення злочину є найбільш важливим елементом криміналістичної характеристики, у широкому розумінні це обставини приготування, вчинення й приховування злочину, спосіб дії суб'єкта, що використовується для досягнення поставленої мети

Як зазначає А.Ф. Волобуєв, до змісту криміналістичної характеристики способів скоєння злочину належать такі аспекти: поширення цього способу; конкретні прийоми його використання; застосовані при цьому технічні та інші засоби; їх конструктивні особливості; методи, використані під час підготовки та вчинення злочину; відомості про те, як готуються злочини; яким чином відбуваються тренування; як та де виготовляють або пристосовують необхідні знаряддя та інші технічні засоби скоєння злочину; джерела їх надходження; якого роду недоліки їх обліку та зберігання полегшили доступ до них злочинця; які технологічні процеси, обладнання, матеріали використовували для їх виготовлення; яким чином вони застосовувалися під час учинення злочину та ін.

На думку Р. С. Белкіна, "голий" опис способу скоєння злочину не досягає мети, його необхідно проводити або від слідів використання певного способу, щоб за ними розкрити механізм злочину, або до слідів використання способу, щоб знайти докази вчиненого злочину та встановити особу злочинця.

Суть безгосподарського використання земель полягає у тому, що особа не виконує або неналежним чином виконує покладений на неї правовий обов'язок захищати землі від шкідливого антропогенного та природного впливу. Зміст охорони земель включає в себе те, що власники землі і землекористувачі, у т.ч. орендарі, зобов'язані здійснювати, зокрема, такі заходи: захист земель від водної та вітрової ерозії, селів, підтоплення, заболочування тощо; рекультивацію порушених земель, заходи щодо підвищення їх родючості та поліпшення інших корисних властивостей землі; знімання, використання і збереження родючого шару ґрунту при проведенні робіт, пов'язаних з порушенням земель; тимчасову консервацію деградованих сільськогосподарських угідь, якщо іншими способами неможливо відновити родючість ґрунтів. Конкретно це може бути проведення зрошувальних, осушувальних, протипаводкових та інших заходів, гіпсування, вапнування, фосфорикування, піскування і глинування ґрунтів, їх дренаж, глибоке розпушування, створення полезахис-

них і стокорегулюючих лісосмуг, терасування крутих схилів тощо.

Крім невиконання або неналежного виконання природоохоронних заходів щодо земель, їх безгосподарське використання може полягати у неправильній експлуатації, знищенні або пошкодженні протиерозійних гідротехнічних споруд (дамб, каналів тощо), у використанні земель не за цільовим призначенням (наприклад, на землях сільськогосподарського призначення будується промислове підприємство), у порушенні економічних та санітарно-технічних вимог щодо розміщення нових і реконструйованих об'єктів, будівель і споруд.

Як зазначає Н.Ю.Цвіркун, безгосподарське використання земель полягає в тому, що винна особа недобросовісно здійснює господарську діяльність – не виконує або неналежним чином виконує покладений на неї правовий обов'язок дбати про свої землі, захищати їх від шкідливого антропогенного та природного впливу в процесі господарської діяльності, що передбачено законодавством про охорону та раціональне використання земель, в результаті чого настали суспільно небезпечні наслідки, зазначені у ст. 254 КК України

Слід відзначити, що способи безгосподарського використання земель обумовлені самою специфікою цієї категорії злочинів. Серед способів безгосподарського використання земель можна виділити наступні:

- необґрунтована зміна цільового призначення землі;
- вирощування на одних і тих же полях однотипних сільськогосподарських культур;
- щорічна оранка земельних ділянок, якщо цим порушуються оптимальні фізичні властивості землі;
- неконтрольоване розорювання цілинних земель;
- пошкодженні протиерозійних гідротехнічних споруд;
- необґрунтоване застосування сільськогосподарської та іншої техніки;
- забруднення ґрунтового шару земель сільськогосподарського призначення паливно-мастильними матеріалами;
- невідповідне зберігання та використання добрив;
- випалювання сінокосів і пасовищ;
- необґрунтоване проведення осушення;
- будівництво на землях сільськогосподарського призначення;
- необґрунтоване проведення зрошення;
- створення звалищ промислових і побутових відходів на землях сільськогосподарського призначення;
- порушення правил будівництва приміщень і різних споруд на територіях, прилеглих до земель сільськогосподарського призначення;

- добування корисних копалин відкритим способом із порушенням встановлених вимог охорони ґрунтів.

Таким чином, визначення особливостей способу безгосподарського використання земель як елемент криміналістичної характеристики злочину, має важливе значення для теорії і практики розкриття та розслідування злочинів, зокрема для деталізації обставин, що підлягають встановленню у кримінальному провадженні, а також ефективних засобів вирішення цього завдання.